

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: **LOTTEN DAHLGREN**

INNEHÅLL:

ANN MARGRET HOLMGREN, F. TERSMEDEN: Bertha von Suttners besök i Stockholm.

KERSTIN HESSELGREN: Bostadsinspektion.

Cl. Fl.—d: Skisser från Frankrike.

Ett spörsmål rörande omfånget af mannens målsmanskap.

Litteratur: M. Th., Göran Delling af Karl Erik Forsslund; M. Th.: Gäst-
budet af Eliza Orzeszko.

Från förbundskretsarnas verksamhetsfält.

Ett kvinnligt politiskt möte.

Från 1906 års riksdag. III.

Föreningsmeddelanden.

Från skilda håll: Minnesfest öfver Susan B. Anthony; Budskap från Finland;
Norge: Kvinnor som domare.

Huru åstadkomma en mera enkel, ekonomisk och rationell skötsel af våra
hem? (Insändt).

Hämorrojder

och magsjukdomar uppträda ofta i förening med och såsom en följd af trög afföring. På grund af egenskaperna att verka **uppriskande** och **smärtstillande** samt **fördelande vid blodstockningar** vinner Salubrin oafbrutet en allt vidsträcktare användning både till utvärtes behandling och till lavemang vid fall af **hämorrojder** och **trög afföring** samt till **värmande omslag mot magplågor**. OBS! För att kunna göra åsyftad verkan måste Salubrin användas af lämplig utspädning och på rätt sätt; iakttag härvid bruksanvisningen. Salubrin tillhandahålles i Parfym-, Speceri- och Färgaffärer. Partilager hos **Geijer & C:o, Stockholm**.

Kvinnliga juridiska byrån

Triewaldsgränd 2. A. T. 143 23.

Kontorstid kl. 1/2 10-4.

Utför **rättegångar**, verkställer **boutredningar** och **arfskiften**, förmedlar **egendomsför-säljningar**, **affärsöfverlåtelser** och **ackordsuppgörelser** under hand, **uppsätter legala hand-lingar**, utför i öfrigt **juridiska uppdrag** af alla slag samt **ombesörjer** med energi och till ytterst billigt **arfvode inkasseringar**.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Stockholm, 54 Drottninggatan,

finnas anmälda kvinliga arbetssökande såsom: lektionsgifvare i olika ämnen, svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrif-bitråden, bonner, husföreståndarinnor, sällskap och bitråden i hem, före-läseskor, gymnaster m. fl.

Aktiebolaget Nordiska Kompaniet.

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden-, kläde-, lärft- och ylle-stramalj, passande för **Dukar, Portiärer, Mattor, Kuddar, Serverings-duk** m. m. Mönster uthyras. Rekvisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.
5 REGERINGSGATAN 5.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

==== Allt arbete utföres noggrant och af bästa material. ====

Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. Gust. Pettersson,
52 Drottninggatan 52.

SOMMARLOF 1906.

Illustrerad sommartidning för barn,

==== 16 sidor, rikt och vackert illustrerad. ====

Ur innehållet må nämnas:

“**Pilten Jesus**” af Joh. Rinman. Med illustrationer. **Sommarlof**, poesi af Ester Edquist. På **fäbodvall i Dalarne**. Berättelse af A-i-e, med sju illustrationer. **Vår lärarinnas namsdag**, poem af Märta, med färgtrycks-plansch af Jenny Nyström-Stoopendaal. **I Sommarsol**. Be-rättelse af Anna H-m-Preinitz, med två färgtrycksplanscher af Jenny Nyström-Stoopendaal. **Vår Svenska folksång** af A-i-e. **Barnaglädje**, poem af Märta. Med illustration. **Hvem är den bäste?** Med illustration, m. m., m. m.

SOMMARLOF kostar **10 öre**;

vid rekvisition af minst 20 ex. lämnas tidningen för **8 öre**, hvart 11:te gratis. Tagas 100. ex. och därutöfver på en hand, nedsättes priset till **7 öre** pr ex., men då lämnas inga friexemplar.

Rekvirera **hälst** snarast från

Evang. Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

SCHWEIZERBRODERIER.

Hvita broderade Rensor, Väfnader, Spetsar m. m. Absolut största urval, billigaste priser. Rikt profsortiment till landsorten.
Broderiaffären, 24 Kommendörsgatan
1 tr. (hörn af Sibyllegatan).

Mönstertidningen

“Konstslöjden i Hemmet”,

som utkommer med 7 häft. årl., innehåller konstnärliga mönster till handarbeten för såväl sömnad och väfnad som konstindustriella arbeten såsom: Modärn läderplastik, drifning i metall, skärning och inläggning i trä, flera sorters målning m. m. Äfven mönster särskildt afsedda för skolor.

Pris pr år 3: 35.

Lektioner meddelas äfven å Red. Valhallavägen
19, n. b. Tel. Ö. 3275. **G. & A. Meukow.**

Aug. Magnusson

44, 46 & 48 Vesterlånggatan 44, 46 & 48

31 & 33 Stora Nygatan 31 & 33

(ingång endast från Vesterlånggatan)

STOCKHOLM

Min nya Afdelning

för

Hvita varor

erbjuder odisputabelt största urval af:

Duktyger, Handdukar, Linnelärfster
och alla slags **Hvita Väfnader.**

Almedals, Norrköpings (Tuppen) och
Gamlestadens samtliga **Väfnader**
ständigt på lager till *fabrikpris.*

Då helt stycke tages lämnas *extra rabatt.*

All slags Linnesömnad och Märkning
utföres *omsorgsfullt* & egna Atelierer.

För **Utstyrslar** ovilkorligen bäst och billigast.

Solida varor. Största urval.
Billigaste priser.

Aug. Magnusson,

STOCKHOLM.

Bertha v. Suttners besök i Stockholm.

Det fanns en tid då individerna afgjorde hvarje tvist genom slagsmål, det var vanära att inte slå ihjäl den som förolämpat en. Nu ha vi hunnit så långt, att hvar och en finner med sin ära förenligt att nöja sig med de dömande myndigheternas slutliga dom, antingen man anser sig fått rätt eller ej.

Bland folken som helhet råder ett mellanting mellan dessa äresbegrepp. Skiljedomstanken har slagit igenom och redan äro en mängd tvistefrågor länder emellan afgjorda genom skiljedom, men man vågar ännu ej tro på möjligheten af krigets afskaffande ur världen. Afskyn för krig har trängt in i allmänna medvetandet men ej så djupt, att man föraktar det som medel att afgöra de svåraste konflikterna. Man stirrar förfärad på krigets hemska dödsryckningar utan att våga ge det nådestöten.

Att vi dock hunnit så långt som vi gjort och att frågan på senaste tiotal år mognat så hastigt som den gjort, det ha vi i främsta rummet de förr så förhånade fredskämparna att tacka för.

En af de inflytelserikaste bland dessa, baronessan Bertha v. Suttner, har nyligen gästade Stockholm. Hon mottogs på stationen af Sveriges kvinnliga fredsförenings styrelse samt af medlemmar af föreningen I. C., hvilka genom fru Fanny Pettersson hälsade henne välkommen och öfverräckte blommor med band i de österrikiska färgerna.

Bertha v. Suttner, som är en 60-årig dam, har ett vinnande väsen, på en gång anspråkslös i sitt sätt och fint förnäm. Hon har något hjärtgodt och varmt som genast fånglar.

Hennes föredrag i Musikaliska akademien åhördes af så många som salen kunde rymma. Ägarinnan till »La Fleuriste», fru Nathan, hade haft artigheten att smakfullt blomsterkläda talarinnans bord och stol. »Henne kan man ej nog hedra» var fru Nathans svar på frågan om hon ville göra det, och Sveriges kvinnliga fredsförening hade genom sin ordf. fru Emilia Broomé öfverlämnat en bukett rosor med band i österrikiska och svenska färgerna.

Föredraget var ett af dem man aldrig glömmet. Det var ett stort ögonblick i ens lif när denna härliga stämma — lik en domkyrkklocka — ringde in fredens stora ton i ens öra. Hon menade, att motståndet mot fredsrörelsen mest beror på missuppfattning och misstolkning af den. Man tar inte reda på saken innan man dömer. Det finns knappt någon som *önskar* krig numera, ansåg hon, men man anser världsfreden vara omöjlig, man glömmet utvecklingens lag. Enligt den föras vi mot fredens mål. Freds- och skiljedomstanken växer med hvar dag sedan den på kongressen i Haag 1894 inträngt i politiken. Sedan dess ha många fientligheter afvärjts, tack vare fredsdömstolen, t. ex. fred mellan Chile och Argentina medlats, Nordsjöaffären nedtystats, fiendskapen mellan Tyskland och England förbytts i vänskap, och unionsupplösningen mellan Sverige och Norge har försiggått utan krig, ett lysande exempel på bättre sätt att lösa internationella tvister än bruket af kanoner. Hon öfvergick till skildring af krigets fasor som öfvergå hvad massor af de krigandes förstånd tål vid. Ändlösa tåg af vansinniga fördes hem från rysk-japanska kriget. Slaktningarna, som förr slutade vid solens nedgång, pågingo nu 5—6 ja intill 12 dagar, innan ett afgörande hvem segern tillhörde kunde ske. På slagfälten omkomma de sårade af brist på vård, begravas lefvande o. s. v. Gränserna för hvad mänskliga nerver tåla öfverskredos i detta krig. Följderna blefvo också hvad den stora fredsaposteln v. Bloch spådde: revolution och anarki.

Från Amerika väntar hon mycket. Detta storslagna land som vill verka öfver hela världen och för hela världen. Roosevelt medlade fred, när de europeiska regeringarna gjorde intet för att hejda det hemska öst-asiatiska kriget. Nu har han lofvat göra *allt* han kan för att främja världsfreden, som han tror kommer, men »steg för steg». Och han hör till dem som ej lofva mer än de hålla. Den kommande historien skall inte prisa ärorika krig men de folk som bidragit till att göra slut på kriget. Hon uppmanade alla till »krig mot kriget».

Stormande bifall följde på föredraget, som tydligen djupt gripit de närvarande.

Efter föredraget hade Sveriges kvinliga fredsförening anordnat en fest på hôtel Continental, hvori omkring 300 personer deltog.

Baronessan fördes till bordet af frih. Carl Carlson Bonde. På sin andra sida hade hon grefve Raoul Hamilton.

Borden, som voro smyckade med allt hvad våren bjuder af späd grönska och blommande vårbud, stämde genast angenämt de församlade. Rätterna voro ej många men utsökta, och spirituosa förekom ej, endast öl.

Det första talet hölls på franska af undertecknad på kvinnornas vägnar och hade följande lydelse:

»Madame, Sveriges kvinnor gladdes när de erforo att Norges storting tillerkänt Er Nobels fredspris, ty ingen har bättre förtjänat det än Ni. Ingen har som Ni förstätt att uppväcka afsky för kriget och genom Er odödliga bok *Nep med vapnen* ha millioner samveten vaknat.

Ni tämjer vilddjuret som ännu finns i oss. Ni klipper dess klor. Och hvem har som Ni framkallat *tron* på fredsidén. Ni har *mod* att tro, att tro quand même. Ni har mod att *aldrig* tvifla. Det är hvad som behöfs. Det är vingarna som bär oss till målet. Och målet behöfver ej vara så aflägsset som man påstår. Det beror på oss själfva hur fort vi närma oss det.

Det är tid på att upphöra med att dyrka krigets gud, åt hvilken vi offra inte blott vårt guld, men allt det käraste vi äga och vårt högsta moralbegrepp så väl som våra ömmaste och heligaste känslor. Madame, när de båda skandinaviska folken ifjol kunde på fredlig väg lösa en af de svåraste konflikter, som nånsin kan uppstå mellan två nationer, då hade Ni, var viss om det, Er stora del i den sinnenas pacifisering, som var ett nödvändigt villkor för en uppgörelse i godo.

Vi tacka Er, Madame, ur djupet af vårt hjärta för allt Ni gjort för fredens och skiljedomens sak i vårt land som i den öfriga världen. För att enstämmigt uttrycka vår stora tacksamhet och vår lifliga glädje öfver att se Er i vårt fädernesland, ber jag mina närvarande landsmän att till Er ära uppstämman vår folksång »Du gamla, du fria».

Sven Scholander upptog därefter folksången, som afsjöngs unisont af samtliga närvarande.

Sedan talade direktör Wavrinsky eldande ord för fredssaken, den föråldrade patriotismen m. m., och höjde ett fyrfaldigt lefve för hedersgästen, hvarefter pastor Blankenburg på »Internationella Concordias» vägnar utbragte ett lefve för fredssakens förkämpe, hvilket följdes af samtliga tyskars »hoch».

Baronessan, som är en vältalare »af guds nåde», tackade. Hon påpekade det omslag som redan skett. Förr hade man

blott ett småleende för fredskämparne. Nu är det annorlunda. Och när en dag fredens Napoleon träder fram — och han kommer en dag — då skall han firas som historiens största hjälte. Hon bemötte undertecknads ord om vilddjuret i oss och menade att tigern är redan öfvervunnen. Människor vilja ej längre kampen för kampens skull, men vi ha ett annat farligt djur i oss »das Murrelthirchen»*. För att utrota det fordras mycken entusiasm.

Frih. Bonde tackade kvinnorna för den vackra festen i ett skämtsamt tal.

Efter supén vidtog en musikalisk afdelning af framstående värde. Sven Scholanders visor till luta på tyska, franska och svenska fängslade som alltid på sitt säregna, världsberömda sätt. En fredssång, utförd med präktig stämma af en elev vid Musikaliska akademien samt sånger af den Gyllenhammarska trion väckte äfven beundran.

Festen var med ett ord i allo vällyckad, så när som därpå att en mängd både manliga och kvinliga »spetsar» på skiljda områden saknades. I Nobels hemland hade man kunnat vänta att se åtskilliga nu frånvarande på en fest för Bertha v. Suttner, hvars inflytande på Nobel är känt.

Emellertid var det en ganska representativ församling, och hedersgästen var djupt tacksam för den välvilja som visats henne i Stockholm, där hennes besök tyvärr blott varade en enda dag, men en verkligt minnesrik dag för alla som hade lyckan att höra henne.

Ann Margret Holmgren, f. Tersmeden.

— * —

Bostadsinspektion **).

Kvinnorna ha på sitt kommunala program uppställt de aktuella kommunala spörsmål, som kunna befrämja *bättre och billigare lefnadsvillkor*.

Bostadsinspektion tyckes vid första påseende knappast kunna falla inom denna kategori. En af de vanligaste invändningarna

*) På svenska skulle vi säga »trögdjuret».

***) Föredrag hållet vid det kommunala kvinnomötet i Stockholm å Runan den 1 mars 1906.

mot en dylik inspektion brukar ju vara, att den ej lämpar sig i tider af stor bostadsbrist, emedan man ej kan utdöma äfven aldrig så dåliga bostäder om man därvid riskerar att drifva ut människor på gatan. Är bostadsnöden en af de djupaste orsakerna till rådande dyra lefnadsförhållanden, så skulle ju ett dylikt förfaringsätt tvärtom förvärra sakernas tillstånd.

Bostadsinspektion är utan tvifvel ett tveäggadt svärd, då det gäller att utdöma bostäder såsom obrukliga, men detta utgör blott en sida och en ofta nog föga använd sida af det omfattande arbete, som går under detta namn.

Stockholms stadsfullmäktiges bostadskomité framhåller, att en dylik inspektions uppgifter, utom den nyss nämnda, »att utdöma hälsofarliga lägenheter, som ej kunna förbättras», skulle vara:

1. att ur sundhetssynpunkt afsyna nyuppförda byggnader;
2. att upptaga och pröfva klagomål i fråga om dåliga lägenheter samt genom inspektion tillse, att bostäder icke till följd af olämpligt byggnadssätt, bristande underhåll eller öfverbefolkning äro hälsofarliga;

3. att efter den plan och i den utsträckning, som af hälsovårdsnämnden bestämmes, företaga undersökning af bostädernas allmänna beskaffenhet;

4. att hos polismyndigheterna göra anmälan om befintligheten af sådana uthyrnings- eller inneboendanordningar, som kunna menligt inverka på sedligheten; samt

5. att i enlighet med särskildt fastställda bestämmelser meddela föreskrifter om reparationer och förändringar af dåliga bostäder eller i särskilda fall hos vederbörande öfverordnad myndighet framställa förslag om utfärdande af dylika föreskrifter, äfvensom att öfvervaka, att meddelade föreskrifter efterleivas.

Hälsovårdsnämnden framhåller att till dessa åligganden ytterligare bör läggas:

att ur sundhetssynpunkt granska byggnadsritningar;

att utföfva tillsyn öfver beskaffenheten af arbetslokaler tillhörande sådana yrken, som behöfva inspekteras af yrkesinspektör; och

att vid besiktningar af egendomar hafva uppmärksamheten fästad äfven vid anordningar för vattenaflopp inom gård och hus.

Det skulle således åligga detta ämbete, dels att i möjligaste mån tillse, att *nyuppförda byggnader* motsvara de sanitära krafven på en sund bostad, dels att medels *inspektion af gamla bostäder* söka bringa dessa i möjligaste öfverensstämmelse med hygienens fordringar.

Besöken i bostäderna ha två syften. De skola gå ut på att tillse det byggherrn, ägaren eller hyresvärden, gjort sin plikt, att den uthyrda lägenheten är i ett sådant skick, att den ej är till hälsan farlig för hyresgästen. Men den bästa och sundaste bostad kan genom olämpligt användande bli i hög grad osund och hälsofarlig. Inspektör har därför äfvenledes att tillse det hyresgästen å sin sida gör sin plikt. Missförhållanden af den anledningen kunna visserligen vara förorsakade af direkt vårdslöshet med annans egendom, men oftast äro de beroende på okunnighet och oförmåga att ställa och ordna hemmet på ett praktiskt sätt. Denna del af en inspektörs verksamhet kommer därför att, utöfver den direkta inspektionen, bestå uti meddelandet af en hel del råd och upplysningar i hvad som kan höra till ett *hus skötande*.

En nu afliden läkare, d:r Lysander, påpekar i en uppsats öfver detta ämne i *Hygiea* (1903), att en inspektör i lämpliga fall borde kunna påvisa t. ex. »att det icke är bra i ett rum med knapp belysning att hafva mörka gardiner och mörka tapeter, att fönster icke böra belamras med blommor och andra saker till den grad, att de endast med svårighet kunna öppnas, att tvärdrag behöfs för en hastig och grundlig utluftning, samt att man bör upptaga ventil å fönster eller i vägg för att få tvärdrag, där sådant icke förut kunnat åstadkommas. Han skulle kunna gifva nyttiga underrättelser om rätta sättet att elda, att bruka vattenledning och afloppsledning, att sköta afträdena, att behandla och tillsvidare förvara sopor och affall» etc. etc.

Det skulle också kunna tänkas fall, där ett råd angående mer direkta hushållsdetaljer skulle kunna vara på sin plats, där en husmor skulle vara tacksam för en upplysning om, hur ett litet barn bör skötas eller hur man billigast eller bäst skulle ordna den ena eller andra hushållsangelägenheten o. s. v. o. s. v.

En ordnad bostadsinspektion borde således kunna visa sig vara ett ganska kraftigt medel till att få förbättrade och billigare lefnadsvillkor, dels genom att *bostädernas kvalitet* därigenom bör kunna betydligt förbättras, dels ock genom att direkt hjälp och undervisning angående *bostadens* och *hemmens skötande* bör därmed kunna förenas.

* * *

Erfarenheten från de länder där bostadsinspektion längst varit använd visar också, att den just på de ofvannämnda områdena

haft stort inflytande. Bostadsinspektion är, som bekant, ingen opröfvad sak, den finnes mer eller mindre definitivt genomförd i England, Frankrike, Holland, Belgien, Tyskland, Italien, Förenta Staterna och Norge.

Tanken på en ordnad inspektion af bostäder är ej heller alldeles främmande för oss. Redan hösten 1904 väckte förste stadsläkaren d:r I. Andersson förslag om anställandet af tvenne bostadsinspektörer med en aflöning af 1,800 kr. om året. D:r Andersson framhöll i sin motivering, att någon ordnad kontinuerlig tillsyn af bostäder hittills icke genom hälsovårdsnämndens försorg kunnat äga rum, emedan tillräckligt antal personal ej därtill funnits samt att han ansåge att dylik inspektion lämpligast borde utföras af kvinnor.

Då detta emellertid ej ledde till något resultat, kom stadsfullmäktiges bostadskomité påföljande höst 1905 med ännu ett förslag i samma riktning. De framhålla nödvändigheten utaf att detta medel till bostadsnödens bekämpande äfven hos oss blir användt, och stöder detta sitt kraf på erfarenheter från andra länder, samt på den 13 par. i hälsovårdsstadgan, däri hälsovårdsnämnden bemyndigar: att »förbjuda uthyrandet af lägenhet, hvars beboende till följd af byggnadens beskaffenhet af osnygghet eller annan orsak prövas vara i hög grad förenadt med våda för inneboendes hälsa»; samt att »förbjuda att i ett och samma rum så stort antal personer inhysas, att genom deras sammanboende fara för hälsan kan uppstå».

Då således de lagliga förutsättningarna redan finnas, föreslå de införandet af en ordnad bostadsinspektion, antingen genom att tillsätta ett visst antal kvinliga assistenter under sundhetsinspektören, hvilka det ålåge att under den sistnämndes öfverinseende inspektera de bostäder han ansåge vara i behof af inspektion eller ock genom att anordna ett särskildt *bostadsdepartement* inom Hälsovårdsnämnden. Detta senare förslag framhålla de som det i allo mest önskvärda. Chefen för detta departement skulle vara sidoordnad sundhetsinspektören, och en man med stora tekniska och hygieniska insikter, hvilken det ålåge att öfvervaka och leda allt arbete på detta område. Hvari detta skulle bestå är redan angifvet. Under honom skulle arbeta dels kvinliga dels manliga assistenter, till att börja med förslagsvis två män och två kvinnor.

I det yttrande, som stadsfullmäktige infortrade af Hälsovårdsnämnden öfver detta förslag, framhålles ytterligare betydelsen af

att kvinnliga assistenter användas. Förslaget om ett bostadsdepartement tillstyrkes, men föreslås att börja med och försöksvis tre kvinnliga och en manlig assistent. »Af största vikt för sakens framgång synes vara, att lämpliga och intresserade kvinnliga assistenter kunna förvärfvas, hvilka äro i besittning af såväl kraft och entusiasm som äfven finkänslighet.» Detta motiveras med, att besöken företrädesvis komma att ske på tider, då familjens manliga medlemmar äro frånvarande, det blir därför med husmödrarna den eventuella inspektören kommer att samråda, och torde de föreskrifter och råd som böra ges bemötas med större förtroende om de komma från en kvinna.

Förste stadsläkaren framhåller vidare i ett särskildt yttrande, att han första gången lade ner saken emedan då manliga inspektörer förordats. »En sådan anordning», säger han, »skulle i allt för hög grad ge den föreslagna institutionen karaktär af sträng polisuppsikt, hvarigenom befarades att densamma kunde blifva impopulär hos allmänheten, och äfven vålla nämnden själf stora svårigheter».

Vid Hälsovårdsnämndens sammanträde den 17 nov. voro alla för komiténs förslag om införandet af bostadsinspektion, men angående utförandet voro meningarna så tillvida delade, att flertalet voro för 3 kvinnliga och 1 manlig assistent, ett fåtal yrkade på att alla assistenterna skulle vara manliga.

Saken ligger nu i beredningsutskottet och är det att hoppas, att den snart kommer under den afgörande behandlingen.

* * *

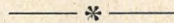
Alla tyckas således vara eniga om, att en ordnad bostadsinspektion är af nöden, frågan är blott kostnaden samt kvinnliga eller icke kvinnliga assistenter. Den sista frågan är emellertid en sak, som i hög grad rör oss kvinnor. Det är vårt speciella område, *hemmet*, som inspektionen kommer att närmast beröra, och därför böra vi icke blott vara med om att besluta om vi vilja eller icke vilja underkasta oss en dylik inspektion utan också hvilka vi finna lämpligast att utföra densamma.

Hvad nu den förra frågan angår, så tror jag, att de flesta husmödrar ha en så stark känsla af de oerhörda svårigheter som dåliga bostadsförhållanden innebära för ett hems skötande, att alla, äfven de som ej direkt beröras däraf, skola med glädje hälsa allt hvad som kan bidra till förbättrade förhållanden. Hvad

åter angår frågan om, hvilken som lämpligast skall utföra denna inspektion, så behöfva vi blott tänka på, att det är på hemmets område den kommer att tränga in och på att husmoderliga erfarenheter mången gång kunna vara af nöden för att göra den fullt effektiv, för att förstå, att kvinnor därtill skola vara bäst lämpade. Jag ville förresten se hvilken husmor, som med tålmod skulle lyssna på en hälsopolis, om han komme med råd angående den ena eller andra detaljen af bostadens skötande. Hon skulle möjligen höra på med ett öfverseende småleende, där hon ej bad honom draga sina färde och inte lägga sig i saker som han ej förstode. Nej, sådana råd kunna blott ges och tagas af den som själf pröfvat på saken. Därför duger ej heller hvilken kvinna som helst till detta grannliga och maktpåliggande arbete. Hon måste vara erfaren, skolad och duglig samt besitta finkänslighet, takt och stor entusiasm för att på detta område kunna göra verklig nytta. Det är verkliga personligheter som behöfvas.

Bostadsinspektion är därför en kvinnornas sak, icke blott därför, att vi genom dess införande hoppas få ett medel till förbättrade lefnadsförhållanden, utan ock därigenom, att vi här få ännu en väg öppnad, där vi genom en insats af personligt och entusiastiskt arbete blifva i stånd att räcka en hjälpande hand till dem bland oss, som mer än vi själfva måste bära lifvets tunga.

Kerstin Hesselgren.

Skisser från Frankrike.

II.

I dessa skilsmässans dagar, då allt oftare i det enskilda lifvet bandet mellan makar brister, och stater, som man för alltid trodde sammanväxta, skiljas åt, kommer från Frankrike, det land där kulturens fackla tändts tidigt och burits högt, det budet att stat och kyrka hädanefter skola vandra skilda vägar.

Afalla de ofvan uppräknade skilsmässorna är likväl kanske denna den mest berättigade. Till och med många präster anse, att detta är den bästa väckelsen för nutidens slappa människa, som så lätt

och gärna tager religionen färdigsydd, liksom man i en bod köper färdiga kläder. Men som man oftast blir lurad därpå, i det dessa kläder visa sig mindre hållbara, sämre ihopkomna, så är det också med den religion, som människan tar utan granskning — den brister vid första tillfälle, då däremot den, man arbetat och kämpat sig till, har en långt större hållbarhet mot tidens växlingar.

Raoul Allier, professor vid universitetet i Paris, har skrivit några beaktansvärda ord i denna sak, och citerar jag däraf följande:

»En sak är säker, att med hvar dag som går minskas kyrkans makt i staten. Det vare ej därmed sagdt, att den moderna staten skall bli mer gudsförnekande eller ogudaktig. Det är endast att staten mindre och mindre erkänner sig ha rätt blanda sig i alla samvetsangelägenheter, att den vill förblifva neutral i alla trosbekännelser, att den uppger att göra religionen till en offentlig inrättning som post, telegraf, byggnadssuppsikt m. m. Staten skulle gå emot sin egen bestämmelse, om den skulle slå in på en motsatt väg och upphöja ogudaktigheten eller fritänkeriet till allmän dyrkan. Men staten bör rätta sig efter den princip, som för samvetet blir allt mer gällande, att religionen är en privatangelägenhet, och att den ej blir större, snarare mindre, om den handhafves af någon som kanske personligen ej har minsta vördnad för den religiösa känslan och dess fordringar».

Och i denna den franska nationens stora vändpunkt flammnar protestantismens flämtande låga upp och rycker allt flera själar från den katolska kyrkans sköte, där så många slumrat in.

Jag blef för en tid sedan i tillfälle höra den märklige man, Mr Robert, som redan samlat omkring sig två tusen proselyter.

Vid blotta åsynen af pastor R. erfor man, att man hade framför sig en sällsynt begåfning, och ju längre han talade, alltid beledsagad af de uttrycksfulla gester, hvilka liksom illustrera hvarje franskt föredrag, styrktes man i denna åsikt.

Hvad hade ej denna lilla spensliga man utträttat och med hvilken brinnande hänförelse talade han ej om protestantismens seger i ett land, där likväl grundtonen är katolsk! — Han hade börjat sin bana med att omvända en katolsk präst, och af den lilla gnista som tändes då och flammade upp i den anspråkslösa by, där han var »curé», hade blifvit en stor eld, och i sin brinnande hänförelse såg Mr Robert hela Frankrike under protestantismens banér.

Äfven om jag för min del tror detta vara väl sangviniskt, kan jag ej underlåta att med några ord omtala denna sällsynta mans verksamhet. Hans församling är i *Pons*, en liten stad på ungefär fem tusen innevånare, belägen i sydvästra Frankrike, med anor ända från elfte århundradet och där striden mellan katoliker och protestanter under hugenottföljelserna stod som hemskast, ända tills staden 1560 intogs af *Coligny* och sedan blef en af det reformenta partiets hufvudkvarter. Ännu står där kvar det torn, där *Marie d'Albret* lät instänga och omvända barn ur hugenottfamiljerna, och krönikan har till våra dagar bevarat namnen på dessa unga martyrer. Deras marter voro oerhörda och de uthärdade dem ståndaktigt tills deras unga krafter dukade under för tortyrens ohygglighet, och de gäfvo sig på nåd och onåd.

I våra dagar är *Pons* beryktad som hemort för *Mr Combes*, den man som så mycket låtit tala om sig.

Men som atavismens lag går igen, ej allenast i den enskildas utan i samhällenas, ja, i nationernas lif, så är det just här i denna hugenottbygd, som flera hundra år därefter protestantismen åter vaknar till lif och hvarifrån den alltmer sprider sig. Där växa kyrkor upp ur jorden, där hållas föreläsningar tidt och ofta, där återfinner man ett religiöst lif, som i kyrkans första dagar, och med rätta säger *Mr Robert* att han af en högre makt mer och mer drifvits till detta kall.

Det är senapskornet som växer till ett träd; det är gnistan som blir till en förtärande eld.

Och så går det som så ofta i lifvet, att hvad människorna försöka slå ihjäl, antingen med förtalets eller våldets styrka, liksom vänder sin udd emot dem själfva, och de få se att det gifves något oantastligt, något som de ej kunna nå, ej håller utplåna.

Formerna växla, striden uppväcker nya krafter, men sanningen skall ej förtrampas utan än en gång gå segrande ur striden.

Emellertid utan att ana det står nu *Mr Robert* med en liten här af andliga stridsmän i den lilla staden, som genomgått så många öden, och hans anhang växer med hvarje dag.

Rörande voro de historier han berättade om sina nyomvända. Bland annat omtalade han, huru han en dag under en promenad fick syn på en gammal gubbe, som satt vid vägkanten med förtviflan målad på de stela dragen. Då *Mr Robert* gick fram till honom och frågade honom om orsaken till hans sorg, om han

kunde hjälpa honom med något, svarade den gamle, att han var mycket olycklig, men att ingen makt i världen kunde lätta hans bekymmer, han var nämligen obotligt sjuk, döden förskräckte honom ej, men han fasade för tanken att i tusentals och åter tusentals år lida ousägliga helveteskval, och hans familj hade ej råd att låta läsa de obligatoriska kyrkbönerna för att befria honom från dessa marter. Pastor Robert upplyste honom då om denna villfarelse, och efter ett längre samtal hade han glädjen lämna honom befriad från sin pinande själsoro med ett bibelspråk, som den gamle sade sig skola minnas i sin dödsstund, men, tillade han: »Hvarför säga våra präster ej oss allt detta?»

Ja — hvarför? Svaret känna vi alla.

För öfrigt utger Mr Robert gratis en populär tidskrift, och däri förekommer en längre artikel om den ofvannämnda skilsmässan mellan stat och kyrka, som nu väntar på sin stads fästelse. Mr Robert hyser ej den ringaste fruktan för att religionen skall lida däraf; fastmer ser han för protestantismen nya horisonter vidga sig, nu sedan individen själf får stå för sin religion. Och i sanning tror jag han har rätt, ty visserligen rifvas kyrkor ned, nunnorna drifvas ur sina kloster, men bredvid de nedrifna templen byggas nya, praktfullare, och de som nu ägna sig åt det prästerliga kallet göra det nog i mera anda och sanning än flertalet af de välfödda gamla prelater, som man ständigt möter både inom och utom den katolska kyrkan.

Det är eldprovet som kyrkan nu genomgår.

Frankrike — det i mycket förkättrade Frankrike, har likvisst åter tagit ett försprång i mänsklighetens kulturkamp. Det fattar tidens kraf på tankefrihet — frihet för individen att tänka själf i lifvets högsta frågor, liksom det ger individen rätt och tillfälle till att lefva lifvet på eget ansvar utan statens förmyndarskap öfver det högsta människan äger — sin religion.

Cl. Fl—d.

———— * —————

Ett spörsmål rörande omfånget af mannens målsmanskap.

Mannens rätt att förfoga öfver böets egendom är, såsom bekant, i viss mån inskränkt, då fråga är om den af hustrun i boet införda fasta egendomen. 1734 års lag hade i 11 kap. 1 §

giftermålsbalken härom följande bestämmelser: »Mannen hafve ej makt hustruns fasta gods å landet, eller jord och hus i staden att bortskifta, förpanta, eller sälja, ehvad de hafva barn samman, eller ej, utan han därtill hafver hennes frivilliga ja och underskrift, i tvänne goda mäns närvaro, eller hon för rätten det muntligen tillstår».

Detta stadgande har sedermera med något ändrad lydelse öfverförts till 9 kap. 2 § giftermålsbalken genom lagen den 1 juli 1898, hvilken lag föröfrigt ytterligare begränsat mannens förvaltningsrätt till detta slags egendom.

De i nämnda lagrum använda ordalag synas vara sådana, att hustruns fasta egendom skulle under alla förhållanden vara skyddad för obehörigt afhändande från mannens sida. En af kungl. maj:t för kort tid sedan meddelad dom visar emellertid, att fall kunna förekomma, då stadgandet ej skänker hustrun en så ovillkorlig säkerhet, som man antagit.

I den af kungl. maj:t afgjorda tvisten förelågo följande omständigheter.

Två makar hade genom inbördes testamente förordnat, att den af dem, som öfverlefde den andra, skulle med äganderätt bekomma all egendom i deras gemensamma bo. Hustrun afled 1895 och efterlämnade såsom stärbhusdelägare mannen S. och åtskilliga barn, bland dem en gift dotter. Bland tillgångarna i boet funnos äfven två stadsfastigheter. Den efterlevande mannen S. bevakade testamentet, men detsamma delgafs icke den gifta dottern. I slutet af 1895 utfärdade emellertid hennes man H. »såsom målsman för sin hustru» en handling, hvarigenom han förklarade, att han till alla delar gillade och godkände ifrågavarande testamente. Testamentet godkändes af de öfriga barnen i vederbörlig ordning. Mannen S. fick därefter lagfart å fastigheterna.

Hustru H. instämde (1901) sin fader till Stockholms rådstufvurätt och anförde, att testamentet aldrig delgifvits henne, att hon ej lämnat sitt samtycke till testamentets godkännande och att hennes man icke lagligen ägt utan samtycke från hennes sida genom godkännande af testamentet afhända hustru H. hennes laglott i nämnda fastigheter. Hon yrkade därför, att domstolen måtte tillerkänna henne äganderätt uti desamma. Mannen H. förenade sig med hustrun uti detta yrkande. Enligt äktenskapsförord hade mannen H. afstått från allt anspråk på delaktighet eller giftorätt uti den egendom, som hustrun kunde komma att under äktenskapet ärfva.

S. åter påstod, att mannen H. varit behörig att å sin hustrus vägnar godkänna testamentet, då i äktenskapsförordet ej stadgats, att den egendom, som kunde komma att tillfalla hustru H. skulle vara undantagen från hennes mans förvaltning. Enligt hans mening borde stadgandet i 11 kap. 1 § giftermålsbalken tolkas strängt efter orden och det var därför ej tillämpligt, då det såsom här allenast gällt att afstå från rätt att klandra ett af hustru H:s egen moder meddeladt förordnande. Vidare anmärkte S., att testamentet i allt fall delgifvits mannen H., då denne i slutet af 1895 utfärdade den handling, hvarigenom testamentet godkändes, och att testamentet icke klandrats inom ett år därefter, hvadan det vunnit laga kraft äfven emot hustru H. Testamentet hade, menade S., ej behöft delgifvas med hustru H. personligen.

Rådstufvurätten yttrade, att enär mannen H. genom äktenskapsförordet förklarar sig afstå från delaktighet eller giftorätt i, bland annat, all den egendom, hans hustru kunde framdeles ärfva eller förvärfva, och han vid sådant förhållande icke ägt att utan sin hustrus vetskap och samtycke genom godkännandet af hennes föräldrars testamente afhända hustrun den henne efter modern tillkommande laglott, ty och som hustru H. icke, såvidt visadt blifvit, i laga ordning erhållit del af testamentet eller detsamma själf godkänt, förklarades testamentet icke utgöra hinder för hustru H. att utbekomma sin laglott uti ifrågavarande två fastigheter. Och förordnade rådstufvurätten, att parterna för bestämmande af berörda laglott ägde föranstalta om skifte i laga ordning.

Svea hofrätt, hvarest S. klagade, ogillade däremot den af makarna H. i saken förda talan och anförde såsom skäl, att hvarken genom äktenskapsförordet eller, så vidt visadt blifvit, annorledes *någon inskränkning skett i den mannen H. enligt lag tillkommande målsmansrätt* för hans hustru samt att vid sådant förhållande det *af mannen H. lämnade godkännande af testamentet för hustrun medfört bindande verkan*. Två ledamöter i hofrätten fastställde rådstufvurättens utslag.

Makarna H. sökte ändring i hofrättens dom. Nedre revisionen hemställde om upphäfvande af hofrättens och fastställande af rådstufvurättens dom (med någon ändring af skälen).

Kungl. maj:t pröfvade i dom den 5 april 1906 rättvist fastställa hofrättens dom. En af ledamöterna i högsta domstolen fastställde hofrättens domslut på den grund, att testamentet måste anses hafva blifvit delgifvet mannen H. såsom målsman för hustru

run och därefter icke blifvit inom laga tid å hennes vägnar klandrat.

Den allmänna rättsuppfattningen torde nog vara, att i de fall, då förvaltningsrätten ej är hustrun förbehållen, ett testamente, hvilket inskränker hustruns arfsrätt, behöfver delgifvas allenast med hennes man samt att denne med laga verkan kan å hustruns vägnar teckna godkännande å testamentet. Så alldeles säker på att detta varit riktigt, synes man dock ej hittills hafva varit i det praktiska lifvet och försiktiga boutredningsmän hafva därför i regel varit angelägna om, så väl att testamentet delgifvits äfven med hustrun som ock att jämväl hennes namn funnits å ett lämnadt godkännande af testamentet; likaledes har man vid arfskifte efter hustruns arflåtare varit angelägen om att äfven hustrun varit närvarande. Detta förfarande torde ytterst hvila på den uppfattningen, att det dock är hustruns arfsrätt, som är ifråga, och att hon således icke bör förbigås eller lämnas i okunnighet om, huru med kvarlåtenskapen förfares.

I hofrättens af kungl. maj:t godkända motivering hette det, att någon inskränkning icke skett i mannens målsmansrätt. Men, invänder man, 11 kap. 1 § (resp. 9 kap. 2 §) giftermålsbalken gör just den inskränkning i målsmansrätten, att mannen ej får afhända hustrun hennes fasta egendom.

Visserligen, svaras det, men nämnda stadgande är ett undantagsstadgande och bör såsom sådant tolkas strängt efter orden. I det anförda fallet var det ej fråga om att afhända hustru H. en fastighet, utan allenast om att godkänna ett testamente, hvarigenom hennes egen moder förordnat angående den lott, som eljest bort tillkomma hustru H. Hustru H. hade ännu ej bekommit någon fastighet, och hennes man hade således ej heller kunnat afhända henne någon sådan.

Är emellertid den i 11 kap 1 § (9 kap. 2 §) giftermålsbalken uttalade principen om hustruns medverkan vid aftal rörande den genom henne i boet inkomna fasta egendomen riktig, så borde dock, synes det, samma princip äfven tillämpas på ett fall sådant som det förevarande.

Efter det nu meddelade prejudikatet är det väl att befara, att man i praktiken ännu mindre än förut bemödar sig att erhålla hustruns godkännande vid testamenten och arfskiften efter hennes arflåtare. En lagändring torde därför vara af nöden för att betrygga hustruns rätt, åtminstone då fråga kan vara om hennes

rätt till fast egendom. Ett lämpligt tillfälle härtill erbjuder sig möjligen, då förslag skall uppgöras till de ändringar af giftermålsbalken, som betingas af riksdagens skrivelse af år 1903 angående klagörande af hustruns rättsställning.

*—

Litteratur.

»Göran Delling» af *Karl Erik Forsslund*.

Någonstädes uppe i skogsbygderna sitter en ensam man, en tänkare och diktare, som tid efter annan sänder budskap ned till städerna — budskap från vildmarken och de vilda skogarna, hvilka helt visst skulle verka än mer befriande och manande för gatornas jäktande arbetsträlar, om icke deras tendens som uppfostringsmedel så tydligt lyste igenom.

Det sista budskapet heter »Göran Delling», och som det är ett ganska vidlyftigt sådant — utbreddt på 624 sidor, är det ej lätt att affärda det med några få ord, helst det berör snart sagdt alla nutidsmänniskans områden. Hvad värre är, man kan ej affärda det med någon bestämd känsla, då det icke gifver något helhetsintryck på grund af sin tvåklufna prägel. Innebörden och de i boken dryftade frågorna äro afsedda för en nutidsroman med starkt tendentiös prägel, medan språket, iscensättningen, själfva anden som genomgår boken är full af romantik — folklig, mystisk, understundom med en släng af götiskt kynne, hvilka tvenne hvarann motverkande riktningar göra, att vi ej taga budskapet riktigt på allvar. Vi plocka ut de stämningar som passa oss, och själfva bokens kärna lämna vi åsido som en diktares utopier, i praktiken utförbara och i teorien otillräckliga, ofta platta, svärande emot den öfriga sagotonen.

Där — på sagornas stigar följa vi honom gärna, öfver fåbodvallarna och inne i skogarnas dunkel, vid milorna och uppe på bergstopparna. Man skulle kunna säga om honom som om »Hembygdens Huldra»:

Du kan sägnerna, mörka och ljusa,
ifrån dalgång och glittrande brant.
Allt hvad skogarna hemligast susa,
är för dig som för ingen bekant.

Naturen är för honom som ett lefvande väsen, han skönjer dess utvecklign genom myriader år och hela hans eget väsen slår i samklang med världsaltets pulsar. Huru präktigt och stort han ser sitt land, det upprullar han för oss i väldiga dukar, icke miniatyrmålningar eller interiörer, utan jordomfamnande vyer ifrån Korpiuoppi, Högsta höjden, med himlahalvvet och horisonten

som gränser, ett helt land sedt i dagrarnas och vindarnas spel. Här komma hans gåfvor bäst till sin rätt, och i en teckning sådan som den af Predikstolen och kyrkan i första kapitlet röjer genast en mästares hand.

Men han nöjer sig ej blott med dessa storslagna glimtar af sin älskade hembygd; lik en beställsam värd vill han föra omkring sina gäster in i hvar minsta vrå, ängslig att en enda af stället tusen skönheter skall blifva obeaktad. Och häri ligger också faran. En alltför ifrig värd löper risken att trötta ut sina gäster, och Bergslagernas djupa, svårmodiga ljuskraft, fängslande med all folkvisans vemodsdunkel och längtansljus, är så innerligt förbunden med vår nationalkänsla, med vår barndoms visor och sagor, att vi helst vilja skymta den i glimtar, anande vårt drömland där bakom.

För att inse, huru några ord förmå att gifva dessa glimtar, behöfver man blott slå upp Fridolins Visor, där vildmarken och ensligheten slå emot oss som en doft från hvarje rad i dikter som »Uppbrott», »Stormnatt» m. fl. Men där är det blott poeten som har ordet, här är det poeten-uppfostraren. Vi skola med eller mot vår vilja vakna till insikt om städernas uselhet, det moderna lifvets fattigdom, kristendomens nutida otillräcklighet för en sökande ande m. fl. idéer, som vi väl icke genast vilja hålla till godo med utan att något vända och granska dem. Mycket af hvad han framhåller är tvifvelsutänkt sannt och sundt, men härvid gäller det, som Oliver Wendel Holmes anmärker i en af sina spirituella kåserier, att bröd är en synnerligen god och närande föda, men man undanber sig dock, att få det hårdt ner i halsen, så att man storknar. Samma slags föda blir dessutom enformig i längden. Om man vid sidan af »Göran Delling», denna utdragna studie af en enda personlighet, som knappt den blifvit till individ utan snarare till en förkroppsligad princip, tänker på en samling sådan som Karolinerna, en bok i ungefär samma format, där hvarje liten skizz ger nya karaktärer, och hvarje karaktär ger stoff till en ny roman, så inställa sig hvarjehanda reflexioner. Visserligen äro dessa tvenne böcker vidt skillda till art och bestämmelse, men ett sådant experiment skulle säkert vara lärorikt för många författare.

»Vak upp alla redliga drängar!» är det rop som genljuder genom hela boken från dess första till dess sista sida. Men är detta rop verkligen på sin plats i denna saga om en yngling, först dröm- och sägensjuk, sedan tvifvel- och viljesjuk, som väl ropar ut genom världen sitt Vak upp! men ej ens förmår att väcka sig själf, och hvars mångfaldiga idéer blott mynna ut i dådlösa grubblerier? För hvarje sida vänta vi med spänning, att undret skall ske, att de tomta hjärnbilderna skola kläda sig i verklighetsdräkt. Men nej, undret sker icke, hjältens rika och lofvande personlighet drager sig allt mera tillbaka från det värf, till hvilket han blifvit utsedd af författaren och af sig själf; till sist afsäger han sig alldeles sitt ämbete af ledare för ett nytt släkte — och »dör i

skönhet», just då ögonblicket är kommet för förverkligandet af hans världsförbättrande idéer. Tyvärr en typ, alltför ofta förekommande i våra dagar, men det ligger nära till hands att önska, det Karl Erik Forsslund hade börjat där han nu slutar, åtminstone såvida han räknar på läsarnes upptagande af de nya uppgifterna. Men där själfva handlingen skulle iscensättas, där sluta tyvärr ofta diktarne.

Som kärna och resultat af skildringen framstå några blad tänkeboksanteckningar, fulla af vackra, välmenande tankar, en högt uppdrifven panteistisk naturdyrkan och en ljus — kanske alltför ljus tro på nutidsmänniskans möjligheter. Men de verka i trots af sin omsorgsfulla utarbetning flerstädes oförlåtligt naiva, och ehuru en del är framställdt på ett nytt och väckande sätt, t. ex. sambandet mellan egoismen och altruismen, är dock det mesta hundraårig visdom i ny form. Och hvad afskaffandet af kyrkor i vanlig mening beträffar, åt hvilket författaren ägnat många sidor, har det blifvit uttryckt för länge länge sedan i en skön och enkel form:

»Tro mig, att en tid kommer, då I hvarken på detta berg eller i Jerusalem skola tillbedja . . . utan sanna tillbedjare skola tillbedja Fadern i anda och sanning.»

M. Th.

*

»Gästabudet» af *Eliza Orzeszko*.

Denna gång för oss den kända polska författarinnan långt tillbaka i tiden och långt österut, till de trakter, där mänsklighetens vaggas en gång stod. Och hon visar, att hennes rika fantasi, hennes målade penna rör sig lika lätt ibland fornperser, lydier och greker i mindre Asiens sagovärld, som ibland slott och kojor vid Niemens stränder.

»Gästabudet» är liksom flera andra af författarinnans verk en snabbmålning, en hastigt fångad episod, rörande sig inom ramen af några dagar och underbart brokig och lefvande. I trots af en genomförd och ofta träffande karakteristik, exempelvis i joniern Chileas, hustrun Gorgos och konung Xerxes gestalter, blir den psykologiska granskningen på intet sätt dominerande inom skildringen, så att den i motsats till de flesta moderna romaner erbjuder en förströende och hvilande lektyr utan att gifva anledning till invecklade grubblerier. Härmed vare det långt ifrån sagdt, att boken saknar sin etiska innebörd, tvärtom går som ränning genom hela väfven af handling och händelser varningen för rikedomens förbannelse, för dess ständiga oro, bekymmer och växande maktbegär, som till sist drager sina offer blindt i fördärfvet, och detta framställles med gripande klarhet och styrka. Men det är Österlandets språk som talar; genom städse skiftande bilder och ej genom författarens eller de agerandes inströdda reflexioner

bibringas oss den moraliska innebörden, som ovillkorligen i vårt inre tager form efter de gamla bibliska liknelserna: — »En man hade fem söner» . . .

»Gästabudet» öfverflödar af en betagande, mera allmän poesi i naturskildringarna, soluppgångsidyllen mellan Diloram och Melissa m. fl. episoder, medan andra ställen i boken visa författarinns intima kännedom om antikens plägseder. Kanske framträder denna tydligast i den storslagna beskrifningen öfver den korybantiska festen till Kybeles ära, mättad af en berusande, yppigt österländsk fantasi. Här är äfven den orientaliska lokal-färgen väl träffad, särskildt i prästens åkallan af gudinnan med dess kraftiga bild-tunga språk.

Gent emot denna dystert sensuella, asiatiska ande sätter författarinns en ljus gestalt, förkroppsligande den ariske anden, den unge Diloram, målade beskrifven som »en tanke med klar låga stigande mot höjden», och i hvars mun hon lägger några oförgätligt sköna ord om Zoroasterlärans ursprung och tros-satser. Och gent emot korybanternas yrande gudstjänst med dess anropande om jordisk lycksalighet, stiger Dilorams bön vid soluppgången: »Jag beder med mitt hela, fulla hjärta, med mina renaste tankar, ord och gärningar. Jag hängifver mig åt hvarje god tanke, godt ord och god gärning. Jag afsvärjer allt ondt . . . Må min kropp och min själ varda helgade åt det godas och ljusets andel!»

Genom denna motsättning, som spåras sida vid sida genom hela boken, uppnås en samverkan mellan det för de yttre sinnen och det för själen tilldragande, som gör boken till ett litet mästerverk i sin art.

M. Th.

—*—

Från förbundskretsarnas verksamhetsfält.

Såsom torde vara bekant för de allra flesta af Dagnys läsare, framlades på Fredrika-Bremer-Förbundets tjuguarmsmöte i januari 1905 ett förslag att å de orter, där sådant läte sig göra, ombilda det förutvarande ombudskapet till s. k. förbundskretsar, d. v. s. sammanslutningar, som skulle verka i det dubbla syftet att utbreda Förbundets allmänna idéer och att arbeta för något lokalt önskemål af socialt intresse. Under den diskussion om förbundsarbetet i landsorten, hvilken hölls under mötesdagarna, visade det sig ganska tydligt att denna plan direkt mötte ett länge närdt behof. Ombuden hade nämligen vid sina försök att väcka intresse för Förbundet ofta stött på svårigheter att vinna anslutning för något, som icke direkt gagnade de respektive samhällenas kraf och

önskemål. Här förelåg nu en möjlighet att i arbetet förena både allmänna och lokala intressen, och förslaget omfattades därför med största intresse.

Sedan samarbetet mellan Centralstyrelsen och de blifvande kretsarna nöjaktigt ordnats, öfvergick tanken snart till verklighet. Än här än där i landsorten började man röra på sig. Vid sommarens inbrott voro kretsar konstituerade både i *Motala* och *Nora*. *Helsingborg* och *Linköping* följde under höstens lopp, och i början på det nya året bildades kretsar i *Malmö-Lund* med omnäjd samt i *Arvika*.

Härmed inbjuda vi våra läsare att följa oss på en liten rundresa till de nyodlingar, som sålunda lagts till Förbundets arbetsfält. Vi skola därunder se, hur de nedlagda fröen spirat upp och allmännyttiga intressen alltmer börjat röra sig i sinnena.

Först ställa vi då våra steg till *Motala*, där verksamheten tog sin början redan i februari 1905 på initiativ af Förbundets ombud, fru Bertha Ulander, numera förbundskretsens ordförande. Den idé, som från början föresväfvat denna krets, har varit att samla kvinnor ur arbetareklassen till aftonsamkväm, hvilka på en gång kunde bjuda dem goda förströelser och undervisning i handarbeten. Under loppet af föregående år höllos i *Motala* 28 sådana »arbetsaftnar», för en publik, bestående dels af förbundsmedlemmar, dels af fabriksflickor, tjänarinnor, arbetarhustrur och flickor i konfirmationsåldern. Här samlades man omkring sina handarbeten af olika slag, linne- och klädsömnad, stickning, broderier m. m. Några förbundsmedlemmar undervisade de lärgiriga, biträdda af ett par sömmerskor, som frivilligt offrade sin tid för den goda saken. Men den praktiska nyttan har ej ensam fört spiran. Sång och musik har lifvat sinnena, och för hvarje gång har förelästs någon längre eller kortare berättelse. En och annan gång har man ock fått lyssna till något föredrag. Medlemmarna af en Fredrika-Bremer-krets måste ju ha väl reda på den kvinna, hvars namn stämplars så mycket kvinnoarbete i vårt land, och därför har en af kretsstyrelsens medlemmar, fröken Klara Franzén, hållit ett längre föredrag om Fredrika Bremer och dels gjort en uppläsning i sammandrag af det en gång så omdebatterade arbetet »Hertha». Det senare föredraget ägde dock ej rum på en vanlig arbetsafton utan på en s. k. »teafton», där man vädjade till en något större allmänhet.

Sådana teaftnar förekommo under vårterminen två gånger, och man upptog vid dem en obetydlig entré för att vinna en välbehöflig förstärkning i kretsens kassa.

Den lifliga anslutningen till arbetsaftnarna i *Motala* föranledde snart bildandet af en filial vid *Motala* verkstad, där verksamheten fortgick från den 10 mars till den 24 maj efter samma program som i *Motala* stad. Vid vårterminens slut uppgick dock denna filial i hufvudafdelningen.

Tanken på en verksamhet i samma anda, som den, hvilken

gör sig gällande inom kretsarbetet, väcktes redan tidigt i *Nora*. Efter mottagandet af det upprop, som Fredrika-Bremer-Förbundet hösten 1904 utfärdade till Sveriges kvinnor, och hvori dessa uppmanades att taga verksam del i spridande af kunskap om Förbundets syften och i understödjande af detsamma, samlades på inbjudan af Förbundets ombud, fröken A. Cnattingius, ett antal intresserade kvinnor från Nora och dess omnäjd för att dryfta frågan, huru man bäst skulle kunna gagna Förbundets syften. Härvid kom man till det resultatet att landsortens kvinnor särskildt behöfde kunskap om det sociala arbetet i allmänhet och kvinnorörelsen i synnerhet. För att tillmötesgå dessa kraf beslöt man att igångsätta s. k. »Fredrika-Bremer-aftnar», med sociala föredrag samt andra inlägg i tidens frågor. När sedan kretsiden fått fasta former, ombildades den påbörjade verksamheten till Fredrika-Bremer-Förbundets krets i Nora. I anslutning till Fredrika-Bremer-aftnarnas ursprungliga idé, satte den nya förbundskretsen främst på sitt program att väcka sina medlemmars intresse för samhällsplikter.

Det samhälleliga intresset har under detta första år tagit sig uttryck bl. a. i en liflig agitation för inväljande i ortens fattigvårdsstyrelse af en därtill kvalificerad kvinna — en sträfvan som verkligen kröntes med framgång — samt i en uppmaning till fru A. M. Holmgren att i Nora hålla ett rösträttsföredrag, hvilket senare gaf anledning till rösträttsförenings bildande.

Inom *Linköpingskretsen* råder en liflig verksamhet, som går ut på att samla arbetande unga flickor till handarbete, samspråk, sång och lek eller läsning och bildande föredrag. Ett halft år har ännu ej förflutit, sedan denna krets konstituerades, men den lilla klubben är redan inrymd i egen, särdeles hemtreflig lokal och har antagit ett namn som betecknar dess dubbla syfte, den kallar sig nämligen »Arbete och Trefnad» eller för korthetens skull »A. T.». På hösten och ett godt stycke in på nyåret fick man nöja sig med att låna husrum i en tillfälligt hyrd lokal, men i början af april flyttade klubben in i eget hem, bestående af två trefliga rum i ett nybyggt hus n:o 6 Klostergatan. Kretsens ordförande, fröken Ada Arvidson, bor själf i huset och lefver således i omedelbar närhet till de ungas samlingslokal. En plats-tidning har nyligen i varma ordalag beskrifvit den trefnad, som råder inom denna lokal, hvilken prydes af bladväxter, böcker och tidningar, stora, dukbelagda bord och — last but not least — ett pianino, hvilket kan stödja sången, som ofta ljuder härinne. Det är således en riktigt hemtreflig tillflyktsort, som står öppen för de unga när dagens arbete, på fabriker eller annorstädes, är slutadt.

Allt som här bjudes är kostnadsfritt med undantag af »kaffe med dopp», som betingar ett pris af 10 öre. Ett månatligt sammanskott, som flickorna erlägga, får af dem sedermera användas till något ändamål efter eget val. Äfven så unga medlemmar

som 13—14-åringar äro välkomna, och dessa roa sig ofta med muntra lekar medan de äldre föredraga att fördjupa sig i en bok. Den lilla klubben synes vara på god väg att förverkliga ett socialt önskemål.

I *Helsingborg* befinner man sig ännu i förberedelsernas stadium, och någon alldeles bestämd plan för arbetets ordnande är hittills ej fattad. Ordföranden i Malmö-Lund kretsen, fröken Ebba Lindencrona, har helt nyligen besökt Helsingborgskretsen, och på dess årsmöte hållit ett föredrag om »Fredrika-Bremer-Förbundet», efter hvilket föredrag vidtog diskussion om bästa sättet för kretsarna att arbeta för Förbundet.

Äfven här har man sina tankar riktade på någon social verksamhet inom de arbetande klasserna, såsom matlagningskurser eller dylikt, men, som sagdt, ingenting är ännu med visshet bestämdt.

Medan vi befinna oss på inspektionsresa i Skåne, måste vi naturligtvis göra ett besök i den på nyåret bildade kretsen för *Malmö-Lund* med omnäjd. Såsom ju kunde vara att vänta af en krets, som innefattar såväl en af Sveriges största städer som den ena af »lärdomsstäderna» ha de sociala intressena här en ganska bördig jordmån. Kretsen räknar också i närvarande stund mer än 300 medlemmar, en siffra, som tydligt vittnar om kretsstyrelsens lifliga intresse och osparda möda.

Malmö-Lundskretsens verksamhet har hittills mest bestått i allmännyttiga föredrag. Så har fru Elisabeth Kallstenius på kretsmöte i Lund hållit föredrag öfver ämnet: »Huru praktiska redskap kunna underlätta husmoderns arbete», hvarvid ett stort antal tids- och arbetsbesparande maskiner och redskap demonstrerades, och de närvarande t. o. m. sattes i tillfälle att afsmaka flera rätter som tillagades på den s. k. »reformkokaren». På kretsmöte i Malmö höll fröken Vivi Sylvan i förra månaden ett intressant föredrag om »Hemslöjd, några sociala synpunkter». Mötet hade i sammanhang med föredraget anordnat en utställning af äldre och nyare skånska hemslöjdsalster. Vid båda tillfällena har mötet inledts med korta anföranden om Förbundet och dess verksamhet, hållna af kretsens ordförande, fröken Ebba Lindencrona, som redan vid det konstituerande mötet utförligt redogjorde för Fredrika-Bremer-Förbundet och dess insats i kvinnofrågan samt särskildt uppehöll sig vid den sociala mission, som Malmö-Lundskretsen borde kunna utföra. Talarinnan vidrörde härvid huru ett samarbete mellan »handelsstaden Malmö och lärdomsstaden Lund» för mången syntts som en dåraktig tanke, men uttalade sin förhoppning att just de olikartade elementen här skulle komplettera hvarandra.

Kretsen har för afsikt att längre fram upptaga något praktiskt arbete, men man har funnit det lämpligast att göra början med en teoretiskt upplysande verksamhet.

Och nu återstår endast att säga några ord om kretsen i

Arvika, denna lilla ort i Värmlandsbygden, där Förbundet under det förflutna året vunnit så många nya vänner, tack vare sitt ombud fru Hildur Brettners varma intresse. Att kretsarbetet här ännu befinner sig på ett förberedande stadium, därför bär den ekonomiska frågan skulden, men alla krafter äro i rörelse för att hopbringa hvad som är af nöden, och sedan är det meningen att gripa sig an med upprättande af en barnkrubba, där unga flickor skola få undervisning i barnavård. Arvika är som sagdt en af Förbundets yngsta landvinningar, men där arbeta unga krafter med ungdomens förhoppningar och lifsmod.

Sammanslutning är tidens lösen, och äfven förbundskretsarna känna behovet af samarbete ej blott med Centralstyrelsen i Stockholm utan ock med hvarandra inbördes, för att lifvas af gemensamma sträfvanden och ömsesidiga impulser och erfarenhetsrön. Det är därför vi med glada förhoppningar se framåt mot det kretsmöte, hvilket är ämnadt att hållas nästkommande juni månad. Från Motalakretsen har ingått vänlig inbjudan att samlas där, och denna inbjudning har med tacksamhet hörsammats. En komité bestående af fröknarna Adelborg, Björklund och v. Plomgren kommer att tillsammans med Motalakretsens styrelse utarbete mötesprogram. Mätte den tillämnade samvaron bära rika frukter af glädje och gagn för alla dem, som i olika delar af vårt land verka för Förbundets syften likasom för Förbundsarbetet i sin helhet!

* —————

Ett kvinligt politiskt möte.

Icke för att i likhet med männen, genom ett af dessa nu så vanliga politiska massmöten med regementsmusik och fosterländska sånger, offentligen demonstrera för vår rösträttssak, hade Föreningen för kvinnans politiska rösträtt måndagen den 7 maj inbjudit till en diskussion i Runans festivitetsal. Hvad mötet närmast hade till mål var att klargöra den kvinliga rösträttens nuvarande läge och att ge representanter för riksdagen tillfälle att höra kvinnornas mening därom och att få framlägga sin egen. En riksdagsman, häradshöfding Jacob Larsson, hade också benäget åtagit sig att blifva diskussionens inledare.

Att mötet, trots föreningens genom sin ordförande bestämdt uttalade afsikt att icke häfda någon viss partiståndpunkt, likväl till dels kom att få ett slags demonstrativ anstrykning, berodde på, att ett par af talarinnorna genom att frångå den afsedda objektiva hållningen ledde diskussionen in på afvägar. Om man

frånser dessa afvikelser från det fastställda programmet, utmärkte sig mötet för öfrigt för en utmärkt ledning och en värddig och allvarlig prägel.

Bland den talrika församlingen, som så godt som fyllde den stora salen, syntes en del riksdagsmän och dessutom flera andra manliga deltagare. Föreningen hade nämligen denna gång frångått sin vanliga praxis att endast lämna kvinnor tillträde till sina sammankomster.

Ordf., dr. Lydia Wahlström, inledde mötet med några hälsningsord, däri i korthet redogjordes för föreningens senaste åtgärder. Därpå lämnades ordet åt de båda talarinnor, som skulle behandla de nyligen i riksdagen afgjorda ärendena: »Folkskolelärarinnornas lönefråga» och »Lagen om okänd moder», frågor lämpliga som bakgrund till aftonens egentliga diskussionsämne, emedan de bjärtast illustrerade ohållbarheten i det system, som uteslöt kvinnan från all bestämmanderätt, då det gällde hennes eget köns intressen.

Fröken Maria Jönsson gaf först en kortfattad och klar, på sakkännedom stödd framställning af den förstnämnda frågan, den så mycket debatterade och så mycken förstämning åstadkommande: sänkningen af folkskolelärarinnornas ställning genom borttagandet af den hittills rådande likställigheten äfven i löneförmåner med de manliga kamraterna. Att det beslut riksdagen härvidlag fattat vore ett steg tillbaka i kvinnans utvecklingshistoria, betonade tal. med rätta. Med citat af riksdagsmännens anföranden under debatten i kamrarna påvisades, hur ensidigt männen, äfven de humanaste och mest liberala bland dem, ofta döma, då det gäller att besluta i kvinnofrågor.

Därefter talade fröken Anna Ljungberg om »mödrars rätt till anonymitet», den fråga som afgjorts på det sätt, att riksdagen fattat beslut om en skrifvelse till k. m:t rörande upphäfvande af den urgamla bestämmelsen om rätt för barnaföderska att undandraga sig att uppgifva sitt namn.

Tal. kritiserade mycket skarpt riksdagens hållning till denna sak och opponerade sig med bestämdhet mot en lagreform, som under sken af att skydda barnets rätt prisgaf moderns namn åt offentligheten medan borttagande af faderns anonymitet icke ifrågasattes. Då man känner den tvekan, som äfven på sakkunnigt håll råder beträffande den rätta lösningen af denna fråga, hvilken både i juridiskt och humanitärt afseende erbjuder så många vanskligheter, måste tal. inlägg, äfven om det innehöll många behjertansvärda synpunkter, betraktas som mindre välbetänkt. Att det skulle uppfordra de båda motionärerna, biskop von Schéele och herr Pehrsson i Österby, hvilka voro närvarande, till svaromål var blott naturligt, och ett till dels tämligen hetsigt replikskifte följde mellan de båda herrarna, hvilka tagit inlägget rent personligt, och talarinnan. I sitt svar afgaf denna dock den förklaringen, att hon talat i eget namn och *icke* å föreningens vägnar.

Efter detta intermezzo utanför programmet kunde man ändtligen skrida till aftonens egentliga ämne: diskussionen öfver den kvinnliga rösträtten.

Häradshöfding Larsson besteg nu talarstolen. Han började med att göra en bekännelse, den att han fattats af tvifvel rörande det opportuna i att *nu* komma med kraf på rösträtt för kvinnor. Hur rättfärdig kvinnornas sak än var, så måste den ge vika då man stod inför det stora afgörandet: männens rösträttsfråga. Samtidigt afgaf tal. vittnesbörd om att han tillhörde regeringspartiet och endast i dess seger såg fäderneslandets räddning. Ingen af de fyra motioner, som framlagts för den kvinnliga rösträtten, ansåg tal. ha någon utsikt att vinna gehör inom riksdagen. Men därför böra kvinnorna ej misströsta, det pessimistiska talet om, att vunne de ej nu, vore deras sak för alltid förlorad, ville tal. ej gå med på. Kvinnans rösträttsfråga, som af de tre stadierna: »löjets, förargelsens och aktningens», nu kan sägas ha inträdt i det sistnämnda, stode således f. n. långt gynnsammare än den någonsin gjort. Upplysningsarbetet genom de kvinnliga rösträttsföreningarna borde oförtröttadt pågå — och tal. slutade med att som sin fasta tro framhålla, att i den sociala omvandlingsprocess, som samhället nu genomgick, kvinnan skulle som mannens jämnlige och vid mannens sida bygga upp den stora folkfamiljen.

Efter detta på vackra synpunkter och tankar rika anförande, hvilket dock icke gaf en så ljus syn på kvinnornas rösträtts sak som man kanske hade hoppats, vidtog diskussionen, sedan det med anledning af den långt framskridna tiden beslutits att hvarje tal. endast skulle få fem minuter till sitt förfogande.

Den som först slungade sig in i debatten var den från alla våra kvinnliga diskussionsmöten herostratiskt ryktbara fröken Rosalie Lindgren, hvilken välmenande, men icke alltid så klokt avgädda yttranden, ej torde vara uttryck för någon allmänare spridd opinion bland hufvudstadens kvinnor. Nu kunde denna rösträttsentusiast naturligtvis icke låta tillfället gå sig ur händerna att få utveckla sina tankar, inte bara för kvinnliga åhörare utan för verkliga lifslevande riksdagsmän. Många voro också de varningens och sanningens ord, som tal. på de tillmätta fem minuterna (hvilka hon förstod att utsträcka till tre gånger fem) riktade till de närvarande herrar folkrepresentanter, det hela utmynnande i ett kategoriskt kraf, icke endast på politisk valrätt utan på valbarhet för kvinnor.

Det sistnämnda, från kvinnornas sida så odiplomatiska yrkandet framkallade under diskussionens gång en förklaring från fröken Gertrud Adelborg, att äfven om vi kvinnor innerst inne satte valbarheten i samband med valrätten, så bjöde oss klokheten att icke begära för mycket, hvilket ovillkorligt måste skada vår sak. Fröken Anna Whitlock uttalade sin tillfredsställelse öfver uppgiften, att konstitutionsutskottets majoritet skulle ha beslutat

begära en utredning om kvinnans politiska rösträtt. På så sätt kommer kvinnans rösträttsfråga med utan att stå i vägen för männens. Lektor Säve, från Första kammaren, sade sig som medlem af konstitutionsutskottet kunna säga så mycket, att kvinnornas rätt blifvit i utskottets förslag tillgodosedd så långt man under nuvarande förhållanden kunde gå, en förespeglning, som jämte de varma och vänliga ord tal. yttrade om kvinnornas rösträtts-sak framkallade en erkänsam applåd från de kvinliga åhörarnas sida. Det sedermera offentliggjorda utskottsbetänkandet, däri begäres en utredning af frågan om och i hvilken utsträckning rösträtt bör beredas äfven åt kvinnor, har visat innebörden af tal. ord.

Bland riksdagsmän yttrade sig borgmästare J. Pettersson i Södertälje, dr. Björck (Första kam.), Herr Johansson i Jönköping (Andra kam.) och herr Lindqvist, alla vänner af kvinnornas rösträtt, ehuru ingen af dem afgaf några löften för den närmaste framtiden.

Till sist antog mötet följande resolution:

Män och kvinnor i Stockholm, samlade till offentligt möte den 7 maj 1906, förena sig, närmast med anledning af de vid innevarande års riksdag behandlade frågor, som särskildt beröra kvinnorna, om följande uttalande:

Enär orättvisan af att kvinnorna sakna rättighet att välja representanter i riksdagen framträder i synnerligen skarp dager då sådana samhällsangelägenheter som bland annat frågan om befordringar och löner för i statens tjänst anställda kvinnor samt frågan om ogift moders anonymitet afgöres uteslutande af män, hvilka icke blifvit af kvinnorna utsedda att föra deras talan, vill mötet framhålla såsom ett samhällskraf att kvinnornas rösträttsfråga snarast möjligt föres till slutgiltig lösning.

*

Under det att häftet ligger i press pågår den stora afgörande rösträttsdebatten i kamrarna. Första kammaren har redan (måndagen 14 maj) afslagit regeringens rösträttsproposition. I slutet af debatten förekom till behandling konstitutionsutskottets förslag till skrifvelse till k. m:t om *rösträtt för kvinna*. För afslag talade hrr Sjöholm, af Ekenstam, J. F. Nyström och Östberg, för bifall hrr Sjöcrona, Säve, Carl Nyström, von Möller, Lithander och Blomberg. Efter företagen votering bifölls skrifvelseförslaget med 69 röster mot 60.

Andra kammaren har, då detta skrives, ännu icke sagt sitt sista ord i rösträttsfrågan; ej heller hunnit yttra sig om den fas däraf, som angår den kvinliga rösträtten.

—*—

Från 1906 års riksdag.

III.

Konstitutionsutskottet och den kvinliga rösträtten.

Utskottets hemställan om skrifvelse till k. m:t med begäran om utredning och förslag om och i hvilken utsträckning rösträtt bör beredas jämväl åt kvinnor har fått följande motivering:

Uppenbart är, att det för samhället är af största vikt, att alla de medborgare, hvilka kunna förutsättas äga den mognad och själfständighet samt därmed följande intresse för allmänna ärenden, som göra dem skickade att inverka på statens angelägenheter, jämväl blifva satta i tillfälle härtill genom erhållande af politisk rösträtt. En sund och ostörd samhällsutveckling betryggas säkrast genom att samtliga de krafter inom staten, hvilka därför äga nödiga betingelser, kallas att i sin mån medverka och göra sin insats i det offentliga lifvet. Att dylika förutsättningar kunna förefinnas hos många af vårt lands kvinnor, torde icke med fog kunna bestridas. Då man numera verkligen vill hos oss ansluta sig till den allmänna rösträttens princip, synes det utskottet som om tiden skulle vara inne att taga under allvarligt öfvervägande, huruvida och i hvilken omfattning politisk rösträtt kan beredas jämväl kvinna, gift likaväl som ogift. Att från direkt politiskt inflytande utestänga henne kan näppeligen sägas vara väl förenligt med införande af en så vidsträckt valrätt för män, som nu ifrågasättes. Hon har nämligen lika stora intressen att tillvarataga i samhället som mannen och bör väl därför äfven sättas i tillfälle att genom deltagande i de politiska valen göra dem tillbörligen beaktade. Härtill kommer, att kvinnan på grund af de henne särskildt utmärkande egenskaper är ägnad att utöfva ett gagneligt inflytande i synnerhet på den sociala lagstiftningens område, såsom i fråga om fattigvård, sjukvård, undervisning och uppfostran. Då emellertid beslut om en så vidtgående reform, som beredande af politisk rösträtt för kvinnor skulle innebära, icke bör fattas utan en föregående allsidig utredning rörande alla de spörsmål, som härmed stå i sammanhang, och då denna fråga dessutom är af den omfattning och betydelse, att densamma bör finna sin lösning oberoende af den nu förestående rösträttsreformen, har utskottet ansett sig endast böra hemställa om aflåtande af skrifvelse i ämnet till k. m:t.

*

Fastare anställning åt statens skrifbiträden.

Denna behjärtansvärda fråga har nu fått sin lösning i det båda kamrarna bifallit statsutskottsreservationen om en skrifvelse till k. m:t i ärendet. Första kammaren fattade sitt beslut med 59 röster mot 49, sedan bl. a. hr Sixten von Friesen varmt förordat motionen, i år, som bekant, för andra gången väckt af herr Lindhagen.

*

Anslaget till undervisningen i huslig ekonomi.

Som bekant hade i kungl. propositionen begärts ett anslag på 90,000 kr. till undervisning i huslig ekonomi vid folkskolor, folkhögskolor och högre folkskolor. Denna fråga har nu afgjorts i kamrarna, tyvärr i enlighet med det af statsutskottet förordade ändringsförslaget, nämligen summan har nedprutats till 60,000 kr., och vidare har man frångått den vid alla pedagogiska frågor så viktiga principen att endast anförto undervisningen åt fullt kompetenta, för ändamålet grundligt utbildade lärarekrafter. Utskottet, och nu äfven riksdagen, har funnit, att också annan »af skolrådet lämplig befunnen lärarinna» skall kunna antagas till att undervisa i skolköken.

Däriegenom har det lagts i skolrådets hand att välja en icke utbildad lärarinna framför den, som genomgått särskild kurs. En orättvisa som ligger i öppen dag.

*—

Föreningsmeddelanden.

Fredrika Bremer-Förbundets årsmöte äger rum å Förbundsbyrån måndagen 28 maj.

*

Från Fredrika-Bremer-Förbundets stipendie-institution hafva till och med år 1905 utdelats stipendier till en summa af 53,725 kr. sålunda:

- 32 gånger för medicinska studier;
- 34 » » sjukvårdskurser;
- 22 » » universitet, högskolor och lärarinneseminiarierna m. fl. högre specialstudier;
- 19 » » kurser vid tekniska skolan för kvinlig slöjd.
- 18 » » kurser vid folkskolelärarinneseminarium;
- 16 » » kurser vid fackskola i huslig ekonomi;
- 12 » » trädgårds-, höns- och mejeriskötsel;
- 8 » » barnavårds- och barnmorskekurser;
- 5 » » kurs i gymnastik;
- 3 » » resestipendier för studier i sociala ämnen.

De högsta stipendierna hafva utgått med 1,500 kr., de lägsta med 180 kr. Lifräntor, som donatorer betingat sig, hafva utgått med 32,034 kr.

*—

Från skilda håll.

Minnesfest öfver Susan B. Anthony.

Svenska kvinnornas nationalförbund hade den 26 april anordnat en anslående minnesfest i Vetenskapsakademiens hörsal öfver den nyligen bortgångna stora amerikanska rösträttsskampen, Susan Anthony.

Sedan ordföranden, fru Hierta-Retzius, hälsat de närvarande välkomna, redogjorde fröken Hulda Lundin för Internationella kvinnoförbundets bildande och verksamhet, af hvilket förbund »De svenska kvinnornas nationalförbund» utgör en lem.

Minnestalet hölls af förbundets sekreterare, fröken Maria Ceder-schiöld, en skildring, som återfinnes i sin helhet i Dagnys föregående häfte. Festen slutade med några vackra verser till Susan Anthonys minne författade och deklamerade af fröken Ellen Whitlock.

*

Budskap från Finland.

Käjsaren har nu godkänt senatens förslag till proposition om ny landtdagsordning och ny vallag, däri äfven ingår att kvinnan skall erhålla politisk rösträtt. Med spänning afvaktas nu utgången af rösträttsdebatten inom stånden.

*

Norge: Kvinnor som domare.

I Norge äro kvinnor valbara till »Lagrettemänd» och till »Doms-mänd».

»Lagmandsretten» är den jurydomstol där de viktigaste brottmålen afgöras. Den består af 3 domare näml. »Lagmanden» som ordförande och två andra domare, samt af 10 tillkallade »lagrettemänd». Lagrette-männen afgöra om den tilltalade är skyldig eller icke skyldig.

»Meddomsretten», i hvilken de mindre brottmålen behandlas, består af »underdomaren» som ordförande och af »2 domsmänd». Dessa doms-män deltaga jämte ordföranden i hela målets behandling, således icke-blott i afgörande af frågan skyldig eller icke skyldig.

Till lagrättemän och domsmän kunde förr endast män väljas, men från och med i år är hvarje norsk medborgare, man eller kvinna, som är kommunalt valbar, äfven valbar därtill.

Hvart annat år väljas i november månad lagrettemän och doms-män för de två följande åren. I städerna företages valet af stadsfull-mäktige sedan magistraten förberedt ärendet.

I november 1905 var det första gången kvinnor kunde inväljas. I Kristiania valdes då 90 kvinnor till lagrettemän och 72 till domsmän, eller sammanlagt 162 kvinnor. På de flesta andra ställen i landet ha kvinnor äfven blifvit insatta i dessa viktiga befattningar.

I Kristiania är det sammanlagt 827 manliga och kvinliga lagrette-män och 975 manliga och kvinliga domsmän.

För hvarje »lagmandsting» (jursession) inkallas efter lottning 20 lagrettemän. Af dessa deltaga 10 i hvarje brottmål.

För hvarje sammanträde i meddomsretten inkallas efter lottning 2 domsmän.

Kvinnor kunna äfven väljas till medlemmar i *handelsdomstolarna*, där tvister angående handelssaker afgöras. Och enligt lagen af 20:de febr. 1204 kunna kvinnor, som tagit juridisk embetsexamen bemyndigas som sakkörare och »Höiesteretsadvokater». En kvinna praktiserar redan som sakkörare i Kristiania.

Några kvinnor ha redan blifvit genom lottning inkallade som lagrettemän och domsmän, däribland änkan efter den kände riksadvokaten Getz, en af vår tids främste jurister, som själf skrifvit den lag, som nu medger kvinnan valbarhet till dessa viktiga kall.

Med anledning af »Solidar-diskussionen» har Dagny fått sig tillsänt följande inlägg:

Huru åstadkomma en mera enkel, ekonomisk och rationell skötsel af våra hem?

»Morgonstund har guld i mund», säger ett gammalt godt ordspråk. Redan långt, långt tillbaka i tiden framhölls morgonstundens ofantliga betydelse för dagens gärning. Både den vise Salomo och den vise i Eddan göra det. Hvad säga vår tids siare i detta ärende? Ej mycket. Vår tid har delvis glömt bort denna enkla, urgamla sanning. Vi indela vår tid ganska dåligt, hafva i hög grad förlorat ansvarskänslan hvad tidens bruk angår. Tiden är dock en gåfva gifven till höga ändamål och är oss icke gifven till egenlyttigt utnyttjande; för dess användande kommer räkenskap att krävas. Huru mycken tid slösas ej bort om dagen, som sedan ersättes med tid om natten, med andra ord, vi arbeta ej som vi borde under dagen och taga i stället till nattarbete. Sent i säng — sent upp på morgonen. Hurudan blir dagen sedan? Jo, den blir delvis förstörd. Man arbetar under nervös brådska, man blir *mer beroende af andras hjälp*. Med anledning af den knappa tiden, måste en del uppköp göras *dyrare* än annars behöft ske: husmodern måste hafva, det gäller blott att skaffa — kanske i värsta fall skicka en jungfru att handla — dyrare, men snabbare anordnad råvara. Ur rent *ekonomisk* synpunkt skulle det sålunda blifva en stor vinst för våra hem, om man vore mindre sent i säng och tidigare uppe. En fru som är *tidigt* uppe hinner göra mycket själf, kommer mindre under detta fatala beroende af främmande arbetskraft. Om familjens öfriga medlemmar hade litet tid på sig på *morgonen*, så skulle en hvar lätt nog med några små enkla handräckningar kunna underlätta hemmets dagsarbete i ofantligt hög grad. Nu går det ofta så illa till att man ej hinner mer än kläda sig och äta — båda delarna ofta på slarf — samt rusar ut i arbete utom hemmet, barnen till skolorna, vuxna i sina respektive platser. Husmodern hinner ej ensam reda ut efter alla. I hemmet nödvändig göres främmande arbetskraft. Ja, ännu går den att få. Men snart måhända är den så dyr och så komplicerad, att man måste reda sig den förutan. Då uppstå dessa experiment i afseende på hemanordningar, som vår tid håller på att göra.

Genom tidig läggning skulle *hälsonivån* höjas, en oerhördt viktig faktor äfven ur en mera rationell hushållningssynpunkt.

Naturligtvis löses ej frågan om hemmens förenkling endast genom en mer *rationell tidindelning*, ehuru den har en långt större betydelse än flertalet anar.

Sena aftnar, sena morgnar — sena söndagsmorgnar. Hvarken för husmoder eller tjänare är det lätt att få komma i kyrkan. I längden slappas intresset och behovet därvidlag. Söndagen får ej blifva till den välsignelse, som den är afsedd till. Man förlorar så mycket af evighetssynpunkt på lifvet. Men intet torde gifva oss så tillförlitliga synpunkter på anordnandet af våra hem som just *evighetsintresset*.

Ett par ax plockade från det stora arbetsfältet af

en gammal husmoder.

Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå

54 Drottninggatan, kl. 11—4.

Upplysningar lämnas angående *läroanstalter* och *arbetsområden* tillgängliga för kvinnor.

Anmälningar mottagas till inträde i förbundets *sjukkassa*.

Äfven personer, som icke äro medlemmar af förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Byrån mottager anmälningar af *nya medlemmar*.

Byrån mottager prenumeration å *tidskriften DAGNY*.

Upplysningar lämnas om kvinnans kommunala rättigheter, såsom angående rösträtt vid val af stadsfullmäktige, prester, skolråd, ledamöter af fattigvårdsstyrelsen m. m.

Ellen Fries' bibliotek

är öppet *alla hvardagar kl. 3—4 e. m.*

Biblioteket är mot skriftlig borgensförbindelse af känd förbundsmedlem afgiftsfritt tillgängligt för kvinnor, som egna sig åt studiet af historia och närliggande ämnen.

Det är dessutom tillgängligt för Fredrika-Bremer-Förbundet.

Anmälan.

Dagny utkommer 1906 med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet . . . kr. 3.50.

För icke medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet » 5.00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå till ett pris af 30 öre pr enkelhäfte.

Vademecum

var bland alla munvatten på hygieniska utställningen i Paris 1902 det enda som erhöll högsta utmärkelse, Guldmedalj, och detta i sin egenkap af »antiseptiskt munvatten» (antiseptique dentifrice).

Barnängens Tekniska Fabrik,
H. M:t Konungens hofleverantör
Stockholm.

Anonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Riks. Tel. 97 83.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå: Tunnelgatan 25.

Rikstelef. 68 98.

A. T. 82 11.